मण्डलाग्र पु० मण्डल इवाग्रमस्य । खड्गभेदे अमरः ।

मण्डलाधिप पु० ६त० । मण्डलेश्वरे नृपभेदे चतुर्योजनपर्य्यन्तो ह्यधिकारो नृपस्य च । यो राजा तच्चतुष्टयः स एव मण्डलेश्वरः "ब्रह्मवै०ज०ख०८६अ०। मण्डलाधीश मण्डलेश्वरादयोऽप्यत्र । [चन्द्र० ।

मण्डलाकृत त्रि० मण्डल+कृञ् क्तवतुरि-क्त । वर्त्तुलाकारे

मण्डलिन् पु० मण्डलं कुण्डलवनमस्यास्ति इनि । १सर्पे २विड़ाले शब्दमाला । ३लाङ्गले (लङ्गड़ा) हेमच० । ४वटवृक्षे त्रिका० ५गोनससर्पे च राजनि० ।

मण्डहारक पु० मण्डं हरति हृ-ण्वुल् । शौं। दुग्धे अमरः

मण्डा स्त्री मण्डःकारणत्वेनास्त्यस्या अच् । सुरायां हारा० मण्डि-अच् टाप् । २आमलक्यां मेदि० ।

मण्डित त्रि० मण्डि-क्त । १भूषिते २शौण्डभेदे पु० हेमच० ।

मण्डु पु० ऋषिभेदे तस्यापत्यं गर्गा० यञ् । माण्डव्य तदपत्ये ऋषिभेदे ।

मण्डूक पुंस्त्री० मण्डयति वर्णैरलयम् मण्डि-ऊक । १भेके अमरः स्त्रियां जातित्वात् ङीष् । २शोणके ३सैन्धवभेदे त्रिकः । ५गाढ़तैलक्ते त्रि०मन्दर० ।

मण्डूकपर्णी पु० मण्डूक इव पर्णमस्य । १शोणाके अमरः २शोणके मेदि० । ३मञ्जिष्ठायां स्त्री टाप् ङीष् वा । ४ब्राह्मण्यां (वामनहाटि)५ओषधिभेदे(दुधकुड़ी) रत्नमा० । स्त्री ङीष् मेदि० ।६आदित्यभक्तायां स्त्री ङीष् राजनि० । स्वार्थे क । मण्डूकपर्णिका तत्रार्थे "मण्डूकपर्णिका मध्ये स्वादुपाका सरा हिमा" । "मण्डूकपर्णिका मध्ये कृत्वा वातविबन्धनुत्" राजवल्लभः ।

मण्डूकमातृ स्त्री मण्डूकस्य मातेव पोषकत्वात् । ब्राह्मण्यां (वामनहाटी) राजनि० । [सरोवरभेदे अमरः ।

मण्डूकसरस न० मण्डूकप्रचुरं सरः जातौ बहुवा० ।

मण्डूर न० मण्डि-ऊरच् । लौहमले अमरः ।

मण्डूरवज्र पु० चक्रदत्तोक्ते वज्रकभेदे

"पञ्चकोलं समरिचं देवदारु पलत्रिकम् । विडङ्गमलयुक्तानि भागास्त्रिपलसम्मिताः । यावन्त्येतानि पूर्वाणि मण्डूरं द्विगुणं ततः । पक्त्वा चाष्टगुणे मूत्रे घनीभूते तदुद्धरेत् । ततोऽक्षमात्रान् गुडकान् पिबेत् मर्द्दिता तक्रमुक् । पाण्डुरोगं जयत्येष मन्दाग्निञ्च मरोचकम् । अर्शांसि यकृत्प्लीहोपसरक्षयमपि वा । क्रिमिं प्लीहानसदरं मररोगञ्च नाशयेत् । मण्डूरवज्र नामायं योगाभीक्ष्णिनामभः ।"

मण्डूरवटक पु० चक्रदत्तोक्ते मण्डूरादिघटिते वटकभेदे

"मूत्रमण्डं त्रिफलाक्षारं विडङ्गचव्यचित्रकौ । दार्वीं त्वगमाक्षिकौ धातुर्मण्डिकं देवदारु च । एषां द्विपलिकान् भागांश्चूर्णं कृत्वा पृथक् पृथक् । मण्डूरं द्विगुणं चूर्णं गुडमञ्जनवद्भिषक् । मूत्रे चाष्टगुणे पक्त्वा तस्मिंस्तु प्रक्षिपेत् ततः । उदुम्बरसमान् कुर्याद्वटकांस्तान् यथाग्नितः । उपयुञ्जीत तक्रेण वाक्रूं जीर्णे च भोजनम् । मण्डूरवटका ह्येते प्राग्दाः पाण्डुरोगिणाम् । कुष्ठान्यजयकं शोषसूक्ष्मकृमिकामयान् । अर्शांसि कामलां मेहान् प्लीहानं पाण्डवञ्च ते । प्राहयन्त्यष्टशुचितं मूलं मण्डूरचूर्णतः ।"

मण्डोदक न० मण्ड इवोदकं यत्र । १आतर्पणे (आलियोना) २चित्ररागे ३चित्रवर्णे मेदि० । सुश्रुतोक्ते सुराकल्पान्तर्गतक्वाथभेदे "वैरेचनिकमूलानां क्वाथे भागान् सुभावितान् । सुधौतांस्तत्कषायेण शालीनाञ्चापि तण्डुलान् । अवक्षुण्णैकतः पिण्डान् कृत्वा शुष्कान् सुचूर्णितान् । शालितण्डुलचूर्णञ्च तत्कषायोष्णसाधितम् । तस्य पिष्टस्य भागांश्चीन् क्षिप्त्वा भागत्रयं क्वाथे क्वाथञ्च दद्यात्तत् सर्वमेकतः । निदध्यात् कलशे तान्तु सुरां जातरसां पिबेत् । एष एव सुराकल्पो वमनेष्वपि कीर्त्तितः ।"

मत त्रि० मन-क्त । १सम्मते २अभिप्रेते ३ज्ञाते ४अर्चिते च । भावे क्त । ५सम्मतौ ६अभिप्राये ७ज्ञाने ८अर्चायाञ्च न० । ९समीक्षते त्रि० सत्यशब्दे दृश्यम् । ततः कृत्या० चतुर्थ्यां क । मतक तत्समीपादौ त्रि० । स्वार्थे क । मत शब्दार्थे ।

मतङ्ग पु० माद्यति अनेन मद-अङ्गच् दस्य तः । १भेके उणादिकोषः । २सैन्धवभेदे भा० स० ८अ० । ३दानवभेदे हरिवं० २४२ अ० । ४राजर्षिभेदे आ० ७। अ० । ब्राह्मण्यां नापितेन जाते ५चण्डालभेदे च तत्कथा भा० आनु० २९ अ० ।

मतङ्गज पुंस्त्री० मतङ्गः मेघ इव आयते अन-ड । १गजे अमरः तस्य मेघाकृतित्वात् तथात्वम् । स्त्रियां ङीष् । योषे गजानामूष्मा कुष्ठादिरोगो भवति यथोक्तं कामन्द० "क्षते त्वग्भो योषितात् प्रतापाङ्गवन्ति कुष्ठानि मतङ्गजानाम् । स्वस्त्रक्रियाचामपि कुञ्जरस्यामूष्मा शरीरेऽभिलाल्यवीति । आयासयोगेन हि सम्मदस्य प्रसह्य हन्ति द्विरदान् प्रतापः । सर्वाणि सत्त्वानि